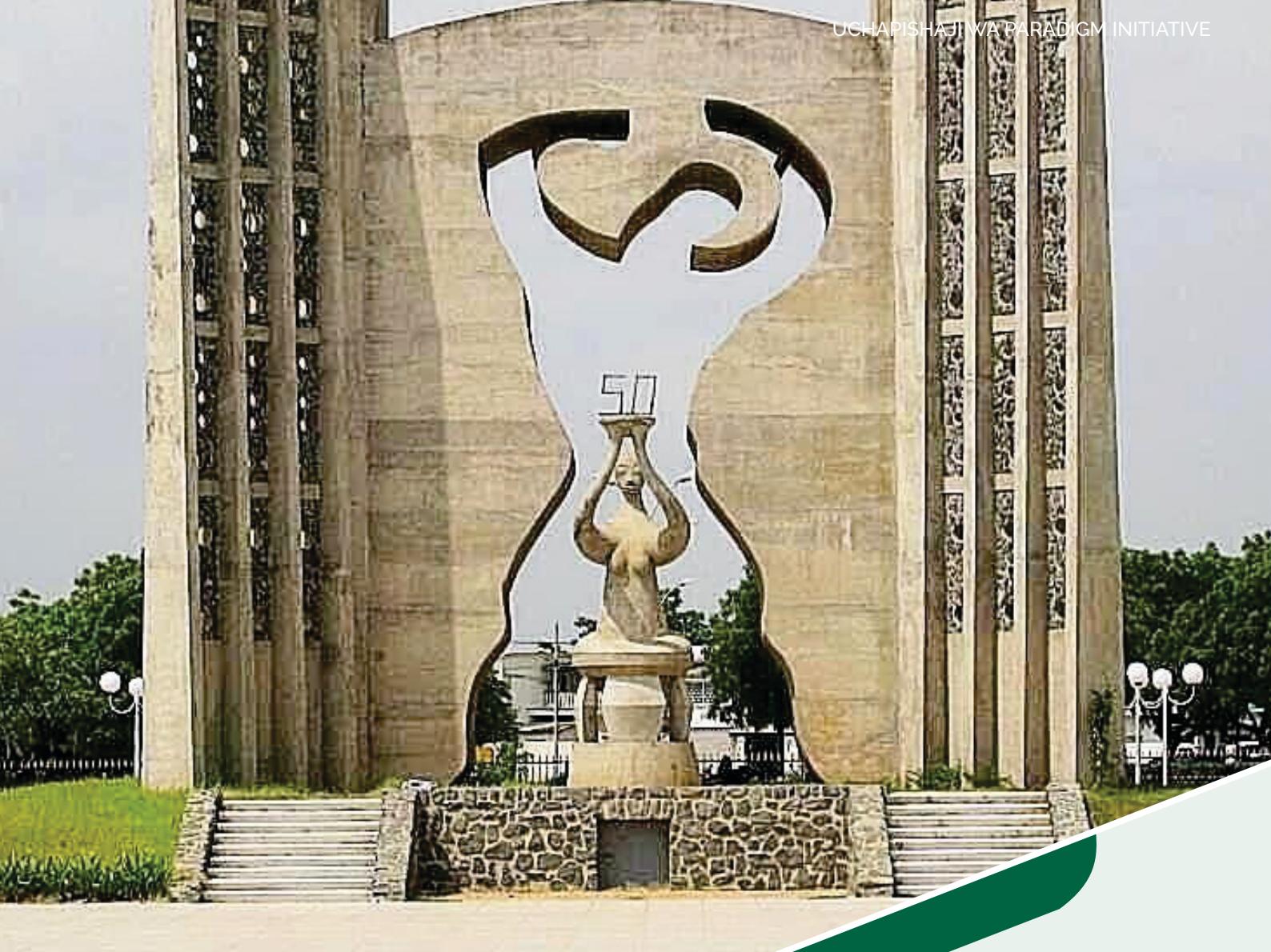

LONDA

TOGO HAKI ZA DIGITALI NA UJUMUISHAJI

UCHAPISHAJI WA PARADIGM INITIATIVE

**RIPOTI
YA 2020**

PARADIGM
INITIATIVE

www.paradigmhq.org

[f](#) [t](#) [in](#) [o](#) [y](#) @ParadigmHQ

LONDA

TOGO HAKI ZA DIGITALI NA UJUMUISHAJI 2020 RIPOTI

UCHAPISHAJI WA PARADIGM INITIATIVE

Imechapishwa na Paradigm Initiative

374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria

Email: media@paradigmhq.org

www.paradigmhq.org

Iliyochapishwa mnamo Aprili 2021

Ripoti iliyotolewa na Seyram Adiakpo

Timu ya Uhariri: 'Gbenga Sesan, Kathleen Ndongmo, Koliwe Majama, Margaret Nyambura Ndung'u,
Mawaki Chango, Nnenna Paul-Ugochukwu and Thobekile Matimbe.

Ubunifu na Luce Concepts

This publication may be reproduced for non-commercial use in any form provided due credit is given to the publishers, and the work is presented without any distortion.

Copyright © 2021 Paradigm Initiative

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

LONDA

TOGO HAKI ZA DIGITALI NA UJUMUISHAJI 2020 RIPOTI

UCHAPISHAJI WA PARADIGM INITIATIVE

Asasi za kiraia zinaendelea kufanya kazi ili kuendeleza haki za dijitali na ujumuishi barani Afrika, kuhakikisha njia bora zinapitishwa katika sera na sheria. Ripoti hii inachambua hali ya haki za dijitali na ujumuishi nchini Togo, ikichunguza ukiukaji na mapungufu, ikiangazia utumiaji na utekelezwaji wa sera na sheria, ikiangazia hatua muhimu na kutoa mapendekezo kwa mandhari ya dijitali nchini Togo. Pamoja na ripoti kutoka nchi 20, toleo hili linaangazia kati ya maswala mengine, pengo la kidijitali lililozidishwa na janga la COVID-19 na kufichua ukiukaji kwenye nyanja tofauti kama vile faragha, ufikiaji wa habari, na uhuru wa kujieleza na msingi wa sheria na sera ulioelezewa vizuri.

YALIYOMO

UTANGULIZI

1

HAKI ZA KIDIJITALI NA

2

NJIA YA HAKI ZA BINADAMU

MFUMO WA KISHERIA WA MTANDAO 3

4

ATHARI ZA COVID-19 KWA HAKI

ZA KIDIJITALI NA UJUMUISHAJI

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

5

UTAFITI MAALUM

6

PARADIGM
INITIATIVE

Togo ni nchi iliyoko pwani mwa Afrika Magharibi, inayopakana na Ghana, Benin na Burkina Faso na yenyewe wakazi takribani watu milioni 7.8. Umaskini na ukosefu wa usawa unabaki kuwa wa hali ya juu sana, haswa katika maeneo ya vijijini ambapo asilimia 69 ya kaya wanaishi chini ya kiwango cha umaskini mnamo 2015.¹ Kielelezo cha kiwango cha Mtaji wa Binadamu nchini (HCl) 0.41.²

UTANGULIZI

HAKI ZA DIJITALI NA UJUMUISHAI YA NCHI YA TOGO

Chama tawala, the Union for the Republic (UNIR), kwa miaka kadhaa kimekuwa mstari wa mbele kwenye siasa. Hivi sasa kinashikilia viti 59 kati ya 91 katika Bunge la Kitaifa kufuatia uchaguzi mkuu wa 2018. Uchaguzi wa urais, uliofanyika mnamo Februari 22 2020, ulimchagua tena Faure Gnassingbé kuwa Mkuu wa nchi. Faure Gnassingbé anaingia muhula wake wa nne wa miaka mitano tangu alipochaguliwa kwa mara ya kwanza mnamo 2005. Kwa mara ya kwanza katika miaka 32, Togo ilifanya uchaguzi wa mitaa mnamo Juni 2019 kuchagua madiwani wake wa manispaa. UNIR ilishinda viti vingi (viti 878 kati ya viti 1,490).

Kulingana na Hootsuite na We are social,³ mnamo Januari 2020 kulikuwa na watumiaji milioni 1.71 wa mtandao huko Togo. Idadi ya watumiaji wa mtandao huko Togo iliongezeka kwa 124,000 (+ 7.8%) kati ya 2019 na 2020. Kupenya kwa mtandao huko Togo kulikuwa 21% mnamo Januari 2020. Kuna watoa huduma watano wa mtandao⁴ (ISPs) nchini, pamoja na waendeshaji wawili wa simu za rununu (Togocom and Atlantic Telecom). Kutokana na pengo kubwa la upeo wa mtandao, kuna pengo kubwa katи ya ubora wa

**1.71 Million
Internet users in Togo**

1. It should be noted that the poverty has decreased from 61,7% to 53,5% between 2006 et 2017.

2. <https://www.banquemonde.org/fr/country/togo/overview>

3. <https://datareportal.com/reports/digital-2020-togo>

4. Il s'agit de Café Informatique, Togocom, Teolis, GVA Togo (Groupe Vivendi Africa) et Atlantic Telecom Togo

unganisho katika maeneo ya mijini na vijijini. Kwa mujibu wa GSMA, kiwango cha kupenya kwa mtandao wa simu ni 36%.⁵

Gharama ya muunganisho wa mtandao, inayodhaniwa kuwa kati ya gharama ya juu zaidi katika ukanda wa Afrika Magharibi, kwa ujumla ni swala lenye changamoto kwa watumiaji na limekuwa swala la migomo, ilioandaliwa na watumiaji, wa huduma za mtandao. Kwa mfano, kwa wateja wa simu ya rununu ya Togocom, gharama ya GB 2 na uhalali wa siku 30 ni FCFA 5,000 (takriban USD 9.02). Ni muhimu kutambua kwamba mnamo Novemba 16 2020 Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Kielektroniki na Machapisho (ARCEP) iliwalishwa waendeshaji wawili wa simu za rununu kuwa gharama zao kubwa za mawasiliano ambazo zingeweza kuchangia gharama ya kuunganisha.⁶

Mbali na gharama kubwa zinazohusiana na matumizi ya mtandao, watumiaji hawaridhiki na kipindi cha uhalali kilichotengwa kwa matumizi ya data ya rununu. Katika soko, ushindani ni mdogo na huduma za mtandao hazitofautiani sana kutoka kwa mtoa huduma mmoja hadi mwengine. Mgawanyiko mkali wa soko la simu ya rununu una athari kwa gharama na huduma anuwai, ikilinganishwa na nchi za eneo la Kifaransa la Afrika Magharibi. Kwa mfano, baadhi ya watumiaji wa mkonga wa taifa wanalamika, sio tu ubora wa mtandao, lakini pia kuhusu ubora wa usambazaji na ubora wa ufundi ambao kwa ujumla unafanya kazi wakati wa masaa ya kutoa huduma tu.

HAKI ZA KIDIJITALI NA NJIA YA HAKI ZA BINADAMU

Nchini Togo, haki za dijitali bado zinabaki kuwa kitu kipyta na dhana hiyo sio lazima ihusishwe na ile ya haki za binadamu kwa jumla. Kuna ukosefu mkubwa wa maarifa na raia kwenye haki zao. Kwa kuongezea, mfumo wa elimu haukuzi upatikanaji wa ujuzi wa kimsingi wa kiteknolojia, hali ambayo inamaanisha kuwa idadi ya watu kwa jumla inaonekana kupuza haki zake za kidijitali. Ijapokuwa katika miaka ya hivi karibuni kumekuwa na shauku kubwa kwa upande wa mbunge juu ya maswala ya kidijitali. Nia inayoonyeshwa haionekani kuwa ya kumlinda raia, lakini badala ya kubadilisha sera za Serikali kwa mfumo wa ulimwengu wa

5. <https://www.mobileconnectivityindex.com/#year=2019&zonelocode=TGO&analysisView=TGO>

6. L'ARCEP met en demeure Togocel et Moov pour pratiques de différenciation tarifaire, <https://www.republiquetogolaise.com/telecoms/1611-4849-l-arcep-met-en-demeure-togocel-et-moov-pour-pratiques-de-differenciation-tarifaire>

kidijitali. Ni dhahiri kuwa haki muhimu za Serikali huongoza kuchukua maamuzi kuhusu ulindaji wa data ambayo kwa mara nyingi haina umaarufu.

Habari kutoka Togo bado zinajulikana na kuzimwa kwa wavuti ambayo iliokea jioni ya Siku ya Uchaguzi (Februari 22 2020) ambayo ilikuwa na athari kubwa za kiuchumi.⁷ Kulingana na utafiti wa kundi la Wachunguzi wa Uvurugaji wa Mtandao, yaani Open Observatory Network Interference (OONI), Togo ilikata ufikiaji wa huduma kadhaa za mtandao wakati wa uchaguzi.⁸ Matokeo ya majaribio yaliyofanywa wakati wa uchaguzi yalionyesha kuwa maombi ya kutuma ujumbe mfupi kama vile WhatsApp, Facebook Messenger and Telegram yalizuiwa kwa waendeshaji wawili wa simu za rununu: Togocom and Atlantique Telecom (mara nyingi hutumiwa na raia kwa ufikiaji wa mtandao) wakati programu tatu zilipatikana kwenye Canalbox network ya Vivendi Africa Togo Group, mmoja wa watoa huduma wa mtandao wa kudumu, alionyesha kuwa kuzuia mtandao ulitokana na utofauti wa njia za ufikiaji wa mtandao.

Kuna uwezekano mkubwa kwamba njia hii inaonyesha ukweli kwamba nia ya mamlaka katika kuzima mtandao ilikuwa kupunguza sana upatikanaji wa sehemu ya idadi ya watu inayoaminika kuwa nyeti zaidi kwa maandamano ya kisiasa, vijana, bila kujali hatari ya kukata mtandao nchi nzima. Mnamo mwaka 2020, hata hivyo, Taifa la Togo lilishutumiwa na Mahakama ya Haki ya ECOWAS kwa kukata kwa sehemu kubwa ambayo iliokea mnamo 2017 katika muktadha wa maandamano ya kisiasa.⁹ Kuhusu suala la haki za kidijitali, michakato inachukuliwa ndani ya asasi za kiraia. Muswada uliodhaminiwa na taasisi,

Afrotribune, inayo adhimia kukuza haki za kidijitali na uhuru. Mnamo mwaka wa 2020, toleo la nane la Jukwaa la Utawala wa Mtandao liliandaliwa na kulenga upatikanaji na gharama ya unganisho wa mtandao.¹⁰ Iliyoandaliwa kila mwaka, jukwaa hili linafungua mjadala kuhusu sera ya sekta ya serikali na linahudhuriwa na wadau wote wa mtandao. Hivi karibuni, habari zimeenea za madai ya ujasusi wa kmtandao kwa viongozi wa kisiasa na dini ukifanywa na Serikali.¹¹ Serikali bado haijatangaza msimamo kuhusu suala hilo.

MFUMO WA KISHERIA

WA MTANDAO

Mfumo wa kisheria wa mtandao kwa taratibu unaanza kuchukua sura mpya nchini Togo. Kwa miaka miwili iliyopita, kumekuwa na nia kubwa na shughuli za kidijitali kwa wabunge. Mnamo 2018 bunge la Togo lilipitisha sheria ya ulinzi wa mtandao na dhidi ya makosa ya mtandao. Mwaka mmoja baadae, sheria ya data za kibinafsi ilitungwa. Sheria hii ilianza Octoba, 29 2019, katika ulindaji wa data. Sheria hizi zinadhibiti uhuru wa raia mtandaoni na kukandamiza vitendo vya kukosoa mtandao kama vile matamshi ya chuki, uendelezaji wa ponografia ya watoto, usambazaji wa habari potufu (infox), shambulio la utu wa binadamu, n.k.

***Kulingana na utafiti wa kundi la
Wachunguzi wa Uvurugaji wa Mtandao,
yaani Open Observatory Network
Interference (OONI), Togo ilikata ufikiaji
wa huduma kadhaa za mtandao
wakati wa uchaguzi.***

“”

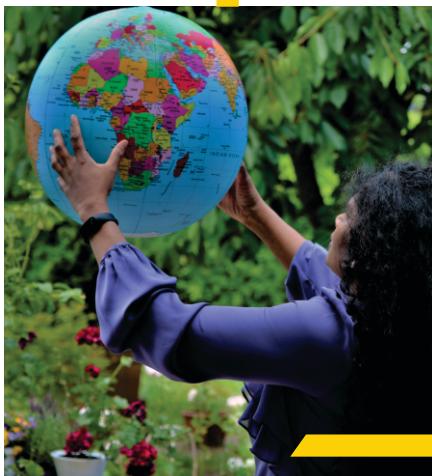
7. <https://jurigeek.law.blog/2020/09/13/pourquoi-coupe-t-on-internet/>

8. OONI uses a free program to detect censor, surveillance and manipulation of the traffic on internet

9. <https://www.agenceecofin.com/gestion-publique/0107-78064-le-togo-condamne-par-la-cour-de-justice-de-la-cedeo-pour-les-coupures-dinternet-de-2017>

10. <https://www.techenafrique.com/2020/10/togo-le-forum-national-sur-la-gouvernance-internet-cest-du-15-au-16-octobre/>

11. How did Togo use the Israeli program Pegasus to spy on religious catholics and opponents, https://www.lemonde.fr/afrique/article/2020/08/03/au-togo-un-espion-dans-les-smartphones_6048023_3212.html

“

Kuhusu suala la haki za kidijitali, michakato inachukuliwa ndani ya asasi za kiraia. Muswada uliodhaminiwa na taasisi, Afrotribune, inayo adhimia kukuza haki za kidijitali na uhuru.

Mfumo wa kisheria wa data ya kitambulisho cha bayometriki uliwekwa na sheria ya hivi karibuni kuhusu utambuzi wa watu wa asili ya nchi ya Togo (e-ID Togo),¹² na Wabunge (MEPs) walipiga kura mnamo Septemba 3 2020. Sheria hii inaahidi njia za kudhibiti usimamizi wa data za kibayometriki za raia; kwa hivyo ni sheria ya pili ambayo inasimamia data ya kibinafsi. Ikumbukwe kwamba rasimu ya sheria na sera sio jambo linalowasilishwa ili kuwaruhusu raia kutoa msimamo na kumiliki maudhui anuwai ya sheria. Togo ilisaini Mkataba wa Umoja wa Afrika kuhusu Usalama wa Mtandao na Ulindaji wa Takwimu za Kibinafsi¹³ (Malabo Convention) mnamo Aprili 2 2019 bila kuiridhia hadi leo. Katika ngazi ya kikanda, ya mfumo wa ikolojia wa sheria ya ECOWAS, kuna Ziada ya Kifungu A/SA.1/01/10 kuhusu ulindaji wa data ya kibinafsi, ambayo Togo ni mwanachama. Ikumbukwe kwamba sheria za Togo bado zinafuata mfumo wa kisheria wa ahadi za kimataifa.

ATHARI ZA COVID-19 KWA HAKI ZA KIDIJITALI NA UJUMUISHAJI

Kwenye suala la COVID-19, kuanzia Machi 2020, hatua ambazo zilipaswa kuchukuliwa na Taifa zilisababisha kuzingatiwa kwa mtandao kama njia mpya kwa serikali kusimamia changamoto. Vitu vichache muhimu vinaweza kuzingatiwa, pamoja na uzinduzi wa serikali wa mpango wa msaada wa kifedha wa kidijitali kwa wale walioathirika sana na janga hilo. Mpango huu, uitwao Novissi, uliweka wazi kuwa mpango kamili wa utambulisho wa idadi ya watu utaepuka usawa katika muktadha ambapo utumiaji wa data za uchaguzi ulisababisha kutengwa kwa watoaji.¹⁴

Kwa kuongezea, janga hilo liliangazia uelewa mdogo wa kidijitali kwa raia katika maeneo ya vijijini. Wazee na wale wasio na elimu wanaonekana kuachwa. Kwa kuongezea, kuongezeka kwa

12. The Togo e-ID project is supported by the World Bank through the West Africa Unique Identification for Regional Integration and Inclusion (WURI) program. This program aims to provide government-recognized unique identification credentials to all individuals in participating countries, regardless of their nationality, legal status or place of residence. The program involves Côte d'Ivoire, Guinea, Benin, Burkina Faso, Niger and Togo.

13. <https://www.internetsociety.tg/internet-et-securite-des-donnees-a-caractere-personnel-quelles-solutions-pour-lafrigue/>

14. The government preferred to rely on the electoral database, which was considered more inclusive and complete than the identity card database, even though there were a significant number of abstainers in protest at the way the electoral census was organized.

utumiaji wa mtandao wakati wa janga kwa shughuli za kitaalam kumetoa mwangaza mpya kwa swali la gharama ya mawasiliano ya simu na ufikiaji wa mtandao.

Kwa kuongezea, hii ilisababisha umma kuchukua hatua ya usalama wa data ambayo ilitumika kufuatilia wasafiri.¹⁵ Ikumbukwe kwamba uhuru wa kujieleza mtandaoni ambao ulionekana kuboreshwa sana¹⁶ kutokana na uwezo wa (hasa waandishi wa habari) kujieleza wenyewe kwenye mada tofauti kwenye mitandao ya kijamii bila woga,

isipokuwa kuchapisha taarifa za uwongo, inakabiliwa kwa ukandamizaji na kupunguzwa kwa mtandao wa hivi karibuni¹⁷ na ugumu wa vyombo vyaa habari vyaa mtandaoni kutangaza kwa uhuru bila kuleta usumbufu katika huduma zao.

Kutokana na kujihusisha kwake na msimamo mkali wa vurugu, Habari potofu ni mada kubwa kwenye ufatiliaji wa mitandao ya kijamii, kwenye ngazi za ulinzi na wananchi. Michakato (kama vile Togochek)¹⁸ inatekelezwa kuongeza uelewa kwa wananchi.

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

Ikumbukwe kwamba kila mwaka, mabadiliko makubwa yanafanywa kuhusu maswala yanayozunguka mtandao, lakini mengi bado yanatakiwa kushughulikiwa. Utawala wa mtandao umekuwa moja ya tafakari ya kiwango cha demokrasia na utawala bora.

Ili kukuza haki za mtandao nchini Togo, ni muhimu kwamba:

- Jitihada zifanyike kwa mujibu wa kufikia mtandao, gharama na kuunganisha, pia na ubora wa mtandao wenyewe kwenye uwanda mkubwa;
- Watoa huduma za mtandao wanatakiwa kuhamasishwa kuweka mbele masilahi ya wateja wao kwa kutoa huduma zenye ubora na kufanya kazi mrejesho wanaopokea muda wote (malalamiko na maoni ya uboreshaji);
- Wananchi wanapaswa kufahamu haki zao za kidigitali na serikali iache kufikiria mtandao ni sehemu ya vikwazo kwa watu kujieleza. Kwa muktadha huu, kuitishwa kwa sheria juu ya haki na uhuru wa kidijitali itakuwa sahihi;
- Mwisho, utawala wa kimtandao ulio wazi , wakiwemwo wadau wote, bado kunahitajika uimarishaji.

15. For example, the TogoSafe application is mandatorily downloaded by travelers landing at the Gnassingbé Eyadema International Airport and is monitored to ensure compliance with the mandatory quarantine.

16. It should be noted, however, that the 2020 World Press Freedom Index by Reporter Without Borders ranked Togo 71st out of 181 countries. The country had occupied the 76th place in 2019. It was reported that on the day the presidential election results were declared, the Supreme Court of Justice ordered the blocking of the opposition coalition's websites, <https://rsf.org/fr/ranking/2019#>

17. AD216: La libert   d'expression au Togo serait-elle mise en quarantaine en période de crise?

<http://afrobarometer.org/fr/publications/ad216-la-liberte-d-expression-au-togo-serait-elle-mise-en-quarantaine-en-priode-de>

18. <https://www.togochek.com/>

Utafiti Maalum: Programu ya TogoSafe na usajili wa data

Imeandaliwa na Seyram Adiakpo

Programu ya TogoSafe ilianzishwa na Wizara ya Posta na Uchumi wa Kidijitali ya Togo kwa muktadha wa COVID-19, kufuatilia wasafiri nchini. Programu ilikuwa ya lazima kwa wasafiri wote waliokuwa wanawasili nchini Togo. Kando na upakuaji wa program wa lazima, msafiri anahitajika kujisajili sambamba kwenye wavuti wa serikali. Hata hivyo, kwa sababu kadha, programu inawasilisha masuala yanayohusiana na haki za kidijitali na ukiukaji wa uhuru.

Kwenye suala la data, masharti ya matumizi hayaelezei lolote. Inasemekana tu kuwa programu iliundwa “kufuatilia mienendo ya watumiaji lakini sio kufichua maisha yao ya siri” Hakikisho hili fupi linafanywa bila kuweka wazi jinsi maisha ya siri ya mtumiaji yatakavyolindwa na data za mtumiaji zitakavyohifadhiwa kutoka kwa matumizi mengine kando na hayo yaliyoelezewa hapo juu.

Kuongzeza, mtumiaji hana ufahamu ni data zipi zinazokusanywa. Mtumiaji anashurutishwa tu kuwasha na kuwezesha huduma za Bluetooth na GPS kwenye kifaa chao. Mtumiaji analazimishwa kukubali na kushiriki data zake bila kujua ni data zipi zinazoshirikiwa, vinginevyo, wanawekwa karantini chini ya vituo viliviyotengwa na serikali kwa gharama zao wenywewe.

Wavuti wa serikali unasema “Watu kwenye maeneo yaliyofungwa lazima waheshimu maagizo huku wakiiwasha programu ya TOGOSafe wanaposubiri matokeo ya COVID-19.” Lazima watii udhibiti huo usiotarajiwa wa vyombo vya usalama na wahudumu wa afya katika eneo lao la kufungiwa.

Pia, programu inapatikana kwenye majukwa kama vile Google Play, App Store na the App Gallery. Kwenye tovuti ya programu, inasema kuwa data haishirikiwi na washiriki wa tatu bila ya kuelezea washiriki wa tatu “Serikali sasa kwa hiari au kwa lazima inatoa data za kibinasi kwa kampuni hizi,” anajuta Anoumou (jina limebadilishwa), mwananchi wa Togo anayeishi Marekani, ambaye alipokuwa anapitia Togo, alilazimishwa kupakua programu kabla ya kuingia nchini.

Watu wanne tuliosasiliana nao kama sehemu ya utafiti walisema hawakuwa na budi ila kukubali. Watumiaji hawajuzwi iwapo wanaweza kufikia data

zilizokusanywa, kuzipinga, au kuzibadilisha au kuzifuta hadi waende kwenye wavuti wa programu, jambo ambalo sio kila mtu anayeweza kulifanya. Watumiaji wanaopakua programu hawana taarifa za masharti ya matumizi.

Nchini Togo, Sheria Nambari 2019-14 ya October 29 2019 inaelezea kanuni zinazohusiana na ulindaji wa data. Chini ya sheria hii, kifungo kimeundwa kwa ajili ya uundaji wa Mamlaka ya Ulindaji wa Data Binafsi (IPDCP). Pia inaelezea uwepo wa Tume Huru ya Usimamizi (AAI) ambayo ina jukumu la kuhakikisha kuwa uchakataji wa data binafsi unatekelezwa kwa mujibu wa vipengele vilivyobainiwa kwenye sheria. Iwapo mpangilio wa sheria unaolinda data haupo, inakuwa vigumu kwa wasafiri kuwa na mdahalo wazi, hatua inayosababisha ugumu katika kubadilisha au kufuta data zao. Itawabidi kuwahuisha waundaji programu, jambo ambalo linaloweza kusababisha ukosefu wa uwazi.

Kwenye suala la uwazi, usimamizi wa programu ya TogoSafe sio wa mfumo huria japo data za wazi zingezipa asasi za kiraia na elimu nafasi ya kutathmini programu. Mtazamo wa haki za binadamu haujazingatiwa katika usimamizi wa programu ya TogoSafe. Inapokuja kwenye suala la haki za dijitali, mtazamo wa haki za binadamu unazingatia mpangilio wa sheria uliowekwa na serikali, lakini pia mtazamo wake kuelekea wananchi. Mtazamo wa haki za binadamu unajumuisha kanuni nne zifuatazo: Ushirikishaji, uwajibikaji, kutobagua na usawa, uwezeshaji na uhalali.

Kwa kuongezea, programu inatilia shaka usiri wa afya. Data za afya za watu waliopatikana kuwa na virusi vya COVID-19 zinashirikiwa na mhusika anayesimamia programu. Data hizi ni nyeti kwa mhusika. Azma ya programu lazima ielezwe bayana.

Serikali inapaswa kuwahamasisha watumiaji kuhusu hatari ya kutumia programu bila ya wao wenyewe kuitambua hatari hiyo. Watumiaji wanapaswa kuwa huru kujiondoa kwenye utumiaji wa programu kama vile TogoSafe. Vile vile, programu inapaswa kuambatana na Sheria Namba 2019-14 kuhusu ulindaji wa data binafsi. Chaguo zote za kiufundi zinapaswa kuandikwa na kuelezewa na wahusika. Uendeshaji wa kiufundi unapaswa kuwa wa wazi ili watumiaji wahisi wana uwezo wa kuchagua iwapo watatumia programu au la. Hatimaye, itifaki ya programu na utekelezwaji wake inapaswa kuandikwa, iwe kwenye umma, na iweze kugaguliwa.

LONDA

TOGO HAKI ZA DIGITALI NA UJUMUISHAJI 2020 RIPOTI

UCHAPISHAJI WA PARADIGM INITIATIVE

PARADIGM
INITIATIVE

Paradigm Initiative

374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria

Email: media@paradigmhq.org

www.paradigmhq.org